

VALSTYBINĖS LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJOS

2012 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2013-02-25

Vilnius

I. STRATEGINIŲ POKYČIŲ ĮGYVENDINIMAS

Valstybinė lietuvių kalbos komisija (toliau – Kalbos komisija), įgyvendindama nustatytas funkcijas ir atsižvelgdama į dabartinę kalbos vartosenos situaciją, 2012 metais pirmenybę teikė dviem veiklos prioritetams: 1) kalbos norminamajai veiklai bei jos rezultatų sklaidai; 2) lietuvių kalbos ir jos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimams. Pagal pirmąjį prioritetą daugiausia dėmesio skirta teorinėms ir praktinėms leksikos kodifikavimo problemoms, valstybės institucijų teikiamų teisės aktų terminų straipsnių vertinimui, probleminiams vardų, pavardžių ir vietovardžių norminimo klausimams, visuomenės konsultavimui aktualiais kalbos vartosenos klausimais, elektroninių kalbos duomenų bazių – Lietuvos Respublikos terminų banko ir Kalbos konsultacijų banko – plėtrai ir kt. 2012 metais atlikti šie darbai: priimti 5 norminamieji nutarimai ir 5 norminamieji rekomendacinio pobūdžio protokoliniai nutarimai, įvertinta apie 2000 terminų straipsnių, suteikta apie 36400 konsultacijų žodžiu ir raštu, parengta apie 300 ekspertinių išvadų dėl asmenvardžių, vietovardžių, terminų ir sąvokų, Lietuvos Respublikos terminų banko bazėje pakoreguotos 7372 terminų straipsnių sąsajos, Kalbos konsultacijų banko bazė papildyta 848 naujais įrašais ir kt. Vykdam Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 metų liepos 7 d. nutarimą Nr. 998 „Dėl Europos Sąjungos teisės aktų projektų terminų lietuvių kalba derinimo“ (Žin., 2010, Nr. 84-4417) koordinuotas Europos Sąjungos institucijų pateiktų teisės aktų projektų terminų lietuvių kalba derinimas su Lietuvos valstybės institucijomis vieno langelio principu. Teigiamu pokyčiu laikytina tai, kad 2012 metais palyginti su 2011 metais iš Europos Sąjungos institucijų lietuvių kalbos padalinių buvo gauta dvigubai daugiau klausimų (iš viso 43) dėl įvairių sričių terminų vartosenos.

Pagal antrąjį prioritetą vykdytos Kalbos komisijos 2010 metų spalio 8 d. nutarimu Nr. N-1 (118) patvirtintos Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 metų programos (Žin., 2010, Nr. 124-6373) priemonės. Pirmenybė teikta šiuo metu ypač aktualiems bendrinės kalbos normų ir rekomendacijų sklaidos, kalbų sąveikos ir kalbinių nuostatų kaitos, išorinių veiksnių poveikio lietuvių kalbai ir kalbos situacijos daugiakalbėje visuomenėje tyrimams. Jų rezultatai padės tiksliau įvertinti kintančią dabartinės kalbos ir jos atmainų situaciją, numatyti kalbos raidos procesus ir planuoti kalbos tvarkybos veiklą.

Apibendrinant 2012 metų Kalbos komisijos veiklą galima teigti, kad planuoti darbai atlikti, numatyti rezultatai pasiekti (kai kuriais atvejais įvykdyta daugiau nei planuota). Svarbiausiais veiksniais, padėjusiais Kalbos komisijai įgyvendinti numatytus prioritetus, laikytini šie: racionalus žmogiškųjų išteklių ir asignavimų naudojimas, ilgametis norminamosios veiklos įdirbis, glaudus bendradarbiavimas su kitomis valstybės institucijomis, įvairių sričių specialistais.

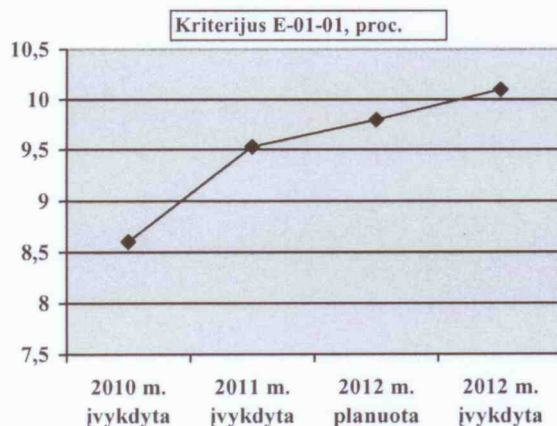
Nors planuoti darbai atlikti ir rezultatai pasiekti, teigiamiems valstybinės kalbos statuso įtvirtinimo ir teisinio valstybinės kalbos vartojimo reglamentavimo efektyvumo pokyčiams trukdė iki šiol Lietuvos Respublikos Seimo nepriimta Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo nauja redakcija.

II. STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMO REZULTATAI

2012 metų Kalbos komisijos strateginiame veiklos plane buvo numatyti du strateginiai tikslai, kuriuos įgyvendinant vykdytos trys programos.

1-asis strateginis tikslas. Užtikrinti lietuvių kalbos, kaip valstybinės, statusą, jos funkcionavimą ir sklaidą visose viešojo gyvenimo srityse (01).

Pirmojo institucijos tikslo įgyvendinimas vertinamas pagal vieną efekto kriterijų – Visuomenės poreikius tenkinančios kalbinės informacijos sklaidos kitimas, proc. (E-01-01). 2012 metų strateginiame veiklos plane patvirtintas kriterijaus reikšmės metinis rodiklis – 9,8 proc., pasiektas rodiklis – 10,1 proc. Įgyvendinant strateginį tikslą visuomenei suteikta daugiau kalbos konsultacijų žodžiu ir raštu (planuota 36600, suteikta 37000), įvyko planuotas Kalbos komisijos, Koordinavimo tarybos ir ekspertų pakomisių posėdžių skaičius (planuota 104, surengta 105). Dėl laiku ir kokybiškai teikiamų kalbos konsultacijų, profesionaliai tvarkomų duomenų bazių 2012 m. didėjo vartotojų užklausų skaičius, išaugo vartotojų, kuriuos tenkina sukurta kalbos normų sklaidos ir konsultavimo sistema, skaičius. 2012 metais kiek mažiau nei buvo numatyta Kalbos komisijos duomenų bazėse paskelbta kalbos konsultacijų ir įvertintų terminų straipsnių (planuota paskelbti apie 2700, paskelbta 2609), parengta ekspertinių išvadų (planuota 330 parengta 300), priimta Kalbos komisijos nutarimų (planuota 15 priimta 10), mažesnis nei planuotas ir bendrojo lavinimo dalykų vadovėlių, gavusių iš karto kalbos taisyklingumo žymą, procentas (iš 60 teigiamai įvertinta 51 arba 85 proc.). Nežiūrint nurodytų produkto ir rezultato kriterijų reikšmių mažesnio nei 100 proc. įvykdymo, strateginio tikslo efekto kriterijaus (E-01-01) įgyvendinimo rodikliai yra teigiami. Vertinant šio kriterijaus reikšmės kitimo polinkius palyginti 2010 metais įvykdyti (8,6 proc.), 2011 metais įvykdyti (9,53 proc.), 2012 metais planuoti (9,8 proc.) ir įvykdyti (10,1 proc.) rodikliai. Efekto kriterijaus reikšmių kitimas pavaizduotas grafike.

Atlikta jų analizė rodo teigiamas kriterijaus reikšmių kitimo tendencijas, kurios pasiektos efektyviai naudojant skirtus asignavimus ir žmogiškuosius išteklius.

Pirmasis strateginis tikslas 2012 metais buvo įgyvendinamas vykdant programą „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“. Ją vykdo Kalbos komisijos vadovybė ir sekretoriatas, kuris rengia nutarimų ir rekomendacijų projektus, kitą Kalbos komisijos ir pakomisių posėdžiuose svarstomą medžiagą, atlieka kalbos programų koordinavimo ir administravimo darbus, administruoja Lietuvos Respublikos terminų banko informacinę ir organizacinę sistemą, tvarko Kalbos konsultacijų banką, konsultuoja visuomenę įvairiais kalbos klausimais, rūpinasi kalbinės informacijos sklaida. Programos tikslas – įtvirtinti valstybinės kalbos statusą visuose viešojo gyvenimo lygmenyse, organizuoti kalbos norminamąją veiklą, užtikrinti jos tęstinumą ir sklaidą. Kalbos komisija, įgyvendindama šį programos tikslą, 2012 metais, kaip ir 2011 metais, pirmenybę teikė valstybinės kalbos statuso stiprinimui, kalbos norminamajai veiklai ir efektyviai kalbos normų sklaidai. Įvertinusi valstybinės kalbos funkcionavimo pokyčius, Kalbos komisija Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui pateikė Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo naujos redakcijos projekto pataisų (komiteto posėdyje joms pritarta). Siekdama užtikrinti valstybinės kalbos teisinę apsaugą, Kalbos komisija pateikė Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, ministerijoms ir kitoms institucijoms siūlymų, pastabų ir išvadų dėl įstatymų ir kitų teisės aktų projektų, kuriuose tikslinamas ir (ar) nustatomas kitų kalbų ir valstybinės kalbos vartojimo reglamentavimas. Pirmiausia minėtina Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui pateikta išvada dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl 2011 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Tarybos sprendimo 2011/199/ES, kuriuo iš dalies keičiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsnis, kiek tai susiję su stabilumo mechanizmu, taikytinu valstybėms narėms, kurių valiuta yra euras, ratifikavimo“ projekto.

